

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

DE RAAD

ZITTING 2020-2021

5 MEI 2021

VRAGEN OM UITLEG EN VRAGEN

**Commissie voor Onderwijs en Vorming
van woensdag 5 mei 2021**

INTEGRAAL VERSLAG

Hebben aan de werkzaamheden deelgenomen:

Vaste leden: de heer Gilles Verstraeten, voorzitter, de heer Fouad Ahidar, de heer Arnaud Verstraete, mevrouw Khadija Zamouri

Plaatsvervangers: mevrouw Hilde Sabbe, de heer Guy Vanhengel

Andere leden: mevrouw Carla Dejonghe, mevrouw Bianca Debaets

INHOUD

1. Vragen om uitleg (R.v.O., art. 59)

- Vraag om uitleg van mevrouw Hilde Sabbe aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de dekolonisatie in het onderwijs aan de hand van structurele samenwerkingen met middenveldorganisaties
- Vraag om uitleg van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende recente cijfers schoolverlaters
- Vraag om uitleg van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende het plan ‘Digisprong’ – toepassing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en hoe digitalisering leerachterstand kan verminderen
- Vraag om uitleg van de heer Gilles Verstraeten aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de taskforce leerachterstand

2. Vragen (R.v.O., art. 58)

- Vraag van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, en mevrouw Elke Van den Brandt, collegevoorzitter bevoegd voor Begroting, Welzijn, Gezondheid, Gezin en Stedelijk beleid betreffende de evaluatie van het VALUE-project
- Vraag van de heer Arnaud Verstraete aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende het fietsbeleid voor leerkrachten
- Vraag van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de organisatie en terbeschikkingstelling van studieruimtes voor studenten in Brussel

3. Regeling van de werkzaamheden

1. Vragen om uitleg (R.v.O., art. 59)

Vraag om uitleg van mevrouw Hilde Sabbe aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de dekolonisatie in het onderwijs aan de hand van structurele samenwerkingen met middenveldorganisaties

Mevrouw Hilde Sabbe (one.brussels-Vooruit): De laatste tijd is er op verschillende beleidsniveaus actie ondernomen om onze maatschappij te dekoloniseren. Dekolonisatie in het onderwijs, voor de jongsten van onze maatschappij, is dan ook een prioriteit binnen dit kader van maatschappelijke verandering. Desondanks werd in het Vlaams Parlement vorig jaar het voorstel om het koloniale verleden van België in de eindtermen van de 2de en 3de graad van het secundair onderwijs op te nemen helaas weggestemd. Hierdoor komt de verantwoordelijkheid bij de leerkrachten zelf te liggen om de leerlingen in hun klas en in hun school over dat verleden te onderwijzen. Een verleden dat cruciaal is om bepaalde onwenselijke dynamieken (racisme, xenofobie, discriminatie...) in onze huidige maatschappij beter te begrijpen en tegen te gaan.

De strijd tégen racisme en vóór gelijke kansen blijft relevant en is een zeker summum van deze regering. Zeker ook voor de Brusselse samenleving, gekenmerkt door de aanwezigheid van meer dan 182 nationaliteiten op ons grondgebied. Kinderen en jongeren die in deze meer dan kosmopolitische omgeving opgroeien, hebben het recht om op school te leren over hun afkomst, hun verleden. Om niet alleen geschoolde, maar ook gecultiveerde burgers te worden. Niet alleen de talen die leerlingen kennen en spreken, spelen hier een rol in, ook bv. de publieke ruimte en de verschillende culturen van onze hoofdstad spelen hierin een rol. Daarom moet de kwestie van het koloniale verleden in het onderwijs liefst opnieuw worden bekeken, bij voorkeur in alle scholen van Brussel.

Verschillende verenigingen trachten met hun werking een antwoord te bieden op het gebrek aan multiculturele en dekoloniserende benaderingen in het onderwijs: Belgik Mojaik, Bakushinta, Bamko, Change, Collectif Mémoire Coloniale... Zij worden vaak geraadpleegd door scholen en andere instellingen, maar ontvangen zelden structurele middelen om een continue werking te kunnen garanderen. Sommigen van hen zijn al jaren actief, maar kunnen enkel financiering verkrijgen via tijdelijke projectoproepen of moeten samenwerken met grotere instellingen waar sneller subsidies aan worden verstrekt.

Buiten de financiering van deze verenigingen ontbreekt het ook aan een kader om samenwerkingen met onderwijs- en jeugdinstanties op een continue manier te garanderen. Nochtans staat in het Bestuursakkoord 2019-2024 het volgende: *“Het is belangrijk dat alle Brusselse kinderen zich herkennen in het lesmateriaal en de lesmethodes. Voortbouwend op het reeds ontwikkelde aanbod biedt de VGC samen met haar partners op het terrein en het OCB de Brusselse scholen up-to-date en innovatieve leerboeken, methodes en activiteiten. Daarbij heeft ze bijzondere aandacht voor grootstedelijke thema’s, de Europese Unie, de diversiteit van de aanwezige culturen, de nabijheid van de andere taalgemeenschap, maar ook bijvoorbeeld voor het koloniale verleden van Brussel en België. De VGC wil ook betrokken zijn bij de vernieuwing van het curriculum door de Vlaamse overheid, onder meer opdat de Brusselse grootstedelijke realiteit voldoende aan bod komt.”*¹

Hoever staan de inspanningen van het College om in de leerplannen van de scholen elementen op te nemen die verband houden met de kolonisatie en discriminatie naar de verschillende soorten minderheden?

¹ Bestuursakkoord pagina 21 https://www.vgc.be/sites/vgc/files/2019-07/Akkoord-VGC_3.pdf

Welke bevoegdheden heeft het College om wijzigingen te brengen in de leerplannen van de scholen?

Op welke manier wordt er ingezet op interculturele dialoog met de jeugd via de onderwijsinstellingen? Welke programma's bestaan hiervoor? Welke structurele kaders bestaan er voor de onderwijsinstellingen om samen te werken met organisaties uit het middenveld die een relevante expertise kunnen aantonen?

Welke rol kunnen het Onderwijscentrum Brussel (OCB) en het CLB bv. spelen in dit proces? Wat met de gemeenten?

Welke mogelijkheden bestaan er om een kader te creëren voor dekolonisatie in en met het onderwijs voor alle scholen op het Brusselse grondgebied?

Mevrouw Khadija Zamouri (Open Vld): Jammer genoeg reikt de bevoegdheid van het collegelid in deze niet zover om binnen de eindtermen iets te zeggen te hebben. De eindtermen behoren tot de bevoegdheid van de Vlaamse Regering. Dit wil niet zeggen wij er geen aandacht aan mogen besteden.

Het is juist dat onze eurocentrische benadering van een aantal vakken en het wereldbeeld eens verbreed mag worden in ons onderwijs. Dekolonisatie hoort daar ook bij. Naar de geschiedenis van de Kruistochten kan immers op verschillende manieren worden gekeken.

Het is belangrijk dat jongeren hun brein kunnen verbreden en zich in de schoenen van anderen kunnen verplaatsen.

Zes tot 7 jaar geleden was het OCB bezig met het ontwikkelen van leermaterialen, lesmaterialen die een beetje *Human Right Check* waren. Hierbij werd rekening gehouden met verschillende factoren. Hoever staat het hiermee?

We zitten in een periode van artificiële intelligentie waarbij heel veel *tools* zullen worden gebruikt, ook binnen onderwijs. Deze *tools* worden gemaakt door mensen die aan de basis al bepaalde normen en waarden hebben. Vanuit de Europese Unie wordt ook gekeken of aan die *Human Right Checks* wordt voldaan.

Collegelid Sven Gatz: De VGC voert een flankerend onderwijsbeleid. Dit maakt dat wij geen bevoegdheden hebben om de leerplannen van de scholen op te stellen of te wijzigen. Het is de Vlaamse overheid die de eindtermen en ontwikkelingsdoelen bepaalt. Onlangs keurde het Vlaams Parlement bv. nieuwe eindtermen goed voor de 2de en 3de graad secundair onderwijs.

Daarnaast is het aan de onderwijskoepels om de leerplannen in te vullen, die het stappenplan bevatten naar die einddoelen. Deze leerplannen worden 'landelijk' vastgelegd en zijn van toepassing in al hun scholen, dus inclusief de Nederlandstalige scholen die in Brussel zijn gelegen. Er is geen regionale opsplitsing. De VGC heeft hier geen rechtstreekse impact op.

Binnen de krijtlijnen van eindtermen/ontwikkelingsdoelen en de concrete leerplannen kunnen uitgevers didactisch materiaal (laten) ontwikkelen waarop de scholen een beroep kunnen doen om deze ontwikkelingsdoelen te behalen.

Hetzelfde geldt ook voor een educatief aanbod dat schoolexterne organisaties ontwikkelen. Dit

moet zich inpassen in de algemene eindtermen en ontwikkelingsdoelen. Hierin zit wel enige ruimte.

Dit geldt bv. ook voor het educatief aanbod van de VGC. We ondersteunen organisaties die een aanbod voor scholen uitwerken om de leerlingen maximale ontwikkelingskansen te geven en de eindtermen te halen. Het aanbod is afgestemd op de vraag, en we streven ernaar om dit aanbod zoveel mogelijk te laten afstemmen op de grootstedelijke context.

Scholen kunnen samenwerken met externe partners rond allerlei thema's – maar zijn autonoom om hierin een keuze te maken, maar vele scholen doen dit. De VGC subsidieert sinds 2017 de organisatie 'School Zonder Racisme', die een stabiel en uitgewerkt aanbod heeft rond onderwijs en racisme. Dit was aanvankelijk een projectmatige subsidie en is nu een structurele samenwerking met het OCB om leerkrachten en schoolteams te leren omgaan met diversiteit en racisme. Ook het thema 'dekolonisatie' komt hierin uitdrukkelijk aan bod.

Scholen krijgen in de subsidielijn 'Klas in Actie' middelen om rond bepaalde thema's met externe partners samen te werken. Dit kan ook gaan om het educatief aanbod voor scholen. Hierin kan zowel burgerschapseducatie en diversiteit aan bod komen.

Studio Globo bv. werkt rond diversiteit en het meebouwen aan een duurzame en solidaire wereld. Vzw Debateville organiseert debat- en dialoogklassen waar jongeren leren een argumentatie op te bouwen, zich in te leven in het standpunt van een ander of een bewogen speech te geven voor hun medeleerlingen. School zonder Racisme biedt een ruim aanbod aan workshops waarin gewerkt wordt rond thema's als vooroordelen, discriminatie, identiteit, migratie, burgerschap, vluchtelingen.

Het OCB werkt algemeen rond diversiteitsthema's en specifiek rond kolonisatie samen met School zonder Racisme. Voor het antwoord op de vraag van mevrouw Khadija Zamouri zal ik een beroep moeten doen op het OCB.

School zonder Racisme beschikt immers over specifieke expertise en lijkt me een geschikte partner. Recent kreeg School zonder Racisme ook de opdracht vanuit de VGC om hun aanbod voor Brusselse scholen uit te breiden en de ondersteuners van OCB rond het thema verder te professionaliseren.

De CLB's hebben hierin geen rol. Hun taak bestaat erin om te helpen bij vragen van o.a. ouders en leerlingen of leerkrachten over problemen bij leren en studeren, over de onderwijsloopbaan, over het psychisch en sociaal functioneren of vragen over preventieve gezondheidszorg.

Sommige Brusselse gemeenten zijn schoolbestuur van Nederlandstalige gemeentelijke scholen. Voor die gemeentelijke scholen – weliswaar binnen de kaders van eindtermen en leerplannen – kan men de inhoudelijke insteken van de scholen aansturen, bv. deelname aan een educatief aanbod, deelname aan navormingen rond bepaalde thema's...

Gemeenten kunnen ook een educatief aanbod uitwerken en het aanbod van organisaties faciliteren. Dit gebeurt hier en daar, maar zeker in toenemende mate.

Samengevat wordt er binnen de eindtermen gewerkt. Om specifieke insteken te vinden, wordt er een beroep gedaan op verschillende ondersteunende organisaties.

Ik denk dat er nog een weg af te leggen is, maar de laatste jaren is er wel vooruitgang geboekt op dit vlak.

Mevrouw Hilde Sabbe (one.brussels-Vooruit): Ik dank het collegelid voor het zeer volledige antwoord.

Is het echt onmogelijk dat scholen bv. 2 uur specifiek over dekolonisatie spreken? Ik neem aan dat het uw bevoegdheid wel niet is.

Ten tweede, vroeg ik me af of er in het didactisch materiaal dat scholen gebruiken aandacht wordt besteed aan dekolonisatie.

Ik geef zelf ook huiswerkles en ik stel vast dat mijn studenten vaak onderwerpen, die in het huiswerk worden aangehaald, niet herkennen. Je kan zeggen dat dit behoort tot de integratie, maar ik vind dat het een handicap is voor hen. Kunnen de handboeken niet beter inspelen op hun gebruikers? Dit gaat natuurlijk niet specifiek over de dekolonisatie.

Mevrouw Khadija Zamouri (Open Vld): Dank u wel voor het uitgebreide antwoord en voor het nasturen van de informatie over het OCB.

Collegelid Sven Gatz: De bijkomende informatie die ik de commissieleden zal geven, sluit aan bij de laatste vraag van mevrouw Hilde Sabbe en de vraag van mevrouw Khadija Zamouri. Ik zal via het OCB proberen een lijst te bezorgen van het beschikbare materiaal en meer specifiek gericht op het kwalitatieve element van de leefwereld en het empathisch element hierin. Zo krijgen de raadsleden een idee waarmee scholen werken.

Vraag om uitleg van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende recente cijfers schoolverlaters

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): We hebben een interessante hoorzitting gehad met een aantal middenveldactoren, maar het is nuttig het collegelid als politiek verantwoordelijke het dossier voor te leggen.

Uit cijfers van Statistiek Vlaanderen bleek dat het aantal schoolverlaters in Vlaanderen en Brussel tijdens het schooljaar 2018-2019 12,1 % bedroeg. Er was sinds enkele jaren sprake van een stijging die iets lijkt af te vlakken in het 1ste pre-coronajaar. Het is natuurlijk afwachten wat de impact van de coronacrisis zal zijn.

Daarnaast blijken uit de cijfers duidelijke verschillen tussen de onderwijsvormen en de schooluitval van meisjes en jongens. De thuistaal en de scholingsgraad van de ouders bleken ook duidelijke breuklijnen te illustreren.

Kan u de Brusselse situatie toelichten inzake onderwijsvorm, gender, thuistaal en scholingsgraad thuis? Beschikt u over voorlopige conclusies of indicatoren inzake de evolutie tijdens de coronacrisis? We lezen dat veel jongeren schoolmoe zijn en dat ze het mentaal zwaar hebben. Het blijkt dat ze meer afhaken dan anders. Is het te vroeg om dit te zeggen?

Hoe wordt deze problematiek gemonitord voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel?

Welke maatregelen ondernam dit College reeds om schooluitval tegen te gaan? Hoe werden deze geëvalueerd? Welke signalen kreeg uw administratie van KANS? Welke werkpunten of acties stelden zij voor en hoe worden deze meegenomen in de beleidsontwikkeling?

Bent u betrokken bij het overleg op Vlaams niveau over de maatregelen die bestudeerd worden ten gevolge van deze cijfers? Bent u eventueel in overleg met de Cocof over de situatie in het Franstalig onderwijs? Ik denk dat het interessant is om eens met de Franstalige collega's te bekijken wat de situatie bij hen in Brussel is.

Bent u in overleg met andere actoren in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om enerzijds schooluitval tegen te gaan en anderzijds schoolverlaters te begeleiden? Welke maatregelen werden reeds genomen en welke maatregelen worden bestudeerd? Welk budget trekt u hiervoor uit?

Mevrouw Khadija Zamouri (Open Vld): Ik wil me graag aansluiten bij de vragen van mevrouw Bianca Debaets. Onlangs was er inderdaad een boeiend debat in het kader van schoolverzuim. Tijdens deze hoorzitting is duidelijk geworden dat de globale aanpak van de VGC aan het lonen is.

KANS registreert de meldingen, organiseert de rondetafelgesprekken en wijst de jongeren door naar partners in functie van hun noden. Uit deze hoorzitting bleek ook dat de VGC een indrukwekkende weg heeft afgelegd. De professionalisering van Abrusco is een groot succes. Ik ben blij dat de versnippering werd tegengegaan. Na het horen van de gastsprekers tijdens de hoorzitting, wil ik het collegelid en de VGC feliciteren met de weg die zij opgaan.

De heer Gilles Verstraeten (N-VA): Ik kan beamen dat het een zeer interessante hoorzitting was. Ik heb veel bijgeleerd.

Het was fijn te horen dat aan bijna 90 % van de jongeren, die niet meer naar school gaan, een oplossing kan worden geboden.

Denkt u dat er nog zaken kunnen worden verbeterd op vlak van het bereiken van de laatste 10 % van de schoolverlaters?

Kunnen er nog verbeteringen worden aangebracht op het vlak van het onderwijsondersteunende beleid naar de scholen toe om preventief schooluitval tegen te gaan?

Collegelid Sven Gatz: We bouwen in deze commissie inderdaad verder op de hoorzitting die heeft plaatsgehad met KANS, Abrusco en LIFT, de onderwijsondersteunende partners die zich inzetten tegen schooluitval.

In de strijd tegen schooluitval werkt de VGC nauw samen met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De beschikbare gewestelijke middelen worden eveneens ingezet voor het Nederlandstalig onderwijs in Brussel.

De VGC werkt evenzeer nauw samen met de Vlaamse overheid in het kader van 'Samen tegen schooluitval'.

Daarnaast neemt ook het beleidsdomein Welzijn, Gezondheid en Gezin in dit kader een aantal initiatieven.

Alle cijfers rond vroegtijdig schoolverlaten worden jaarlijks mee opgenomen in de dataloop², de online toepassing voor onderwijscijfers. Ik verwijs u voor meer details door naar de desbetreffende website. De cijfers voor schooljaar 2019-2020 (met impact van de 1ste coronagolf) zullen pas beschikbaar zijn eind maart 2022.

Vanuit haar takenpakket, verwerkt KANS deze cijfers en stelt deze organisatie een rapport op met betrekking tot vroegtijdig schoolverlaten in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Op basis hiervan zal de VGC maatregelen nemen, bijstellen en verbeteren.

In het kader van haar flankerend onderwijsbeleid ondersteunt de VGC organisaties als KANS, Abrusco en LIFT. Op die manier wil zij de strijd tegen de schooluitval op een globale en geïntegreerde manier aanpakken.

Zij worden jaarlijks geëvalueerd door onze Administratie aan de hand van de te bereiken doelstellingen, opgenomen in de meerjarenovereenkomst. Met andere woorden, deze organisaties dienen een uitgebreid verslag in met de acties die ze het voorbije jaar ondernomen hebben, overeenkomstig de doelstelling opgenomen in de overeenkomst.

In haar jaarlijks adviesrapport doet KANS CMB (Centraal Meldpunt Brussel) op basis van de ervaringen die zij vanuit het werkveld opdoet, steeds een aantal suggesties ter verbetering van het netwerk tegen schooluitval. Deze werden eveneens uitvoerig besproken in de commissie van 21 april 2021.

Ik som ze nog even op:

- CLB's en scholen geven al langere tijd de nood aan van extra aanbod voor trajecten in het basisonderwijs. Vanuit de VGC hebben we deze nood tot verbreding van het aanbod voor het basisonderwijs mee opgenomen in ons bestuursakkoord. Op dit ogenblik onderzoeken wij samen met onze partners de verschillende mogelijkheden;

- Aanbod voorzien voor jongeren met een zeer zware en complexe problematiek. Een aantal jongeren die aangemeld worden bij KANS hebben een problematiek die verder reikt dan de problematiek waarvoor ze in eerste instantie worden aangemeld, zoals demotivatie en gedragsproblemen. Voor een subgroep hiervan is de problematiek zo zwaar of complex dat het de mogelijkheden en draagkracht van de partners van KANS overschrijdt. Dit thema zal worden opgenomen door de nieuwe coördinator 'lerende netwerken jeugdhulp-onderwijs', die eveneens bij KANS werkzaam is en de samenwerking tussen onderwijs en welzijn zal intensiveren in het kader van de preventie van schooluitval;

- Daarnaast biedt Zaveldal via het project 'De Meander' een competentietraining aan voor jongeren uit het secundair beroepsonderwijs. Jongeren die moeilijk gedrag vertonen op school en nood hebben aan een alternatief, individueel leertraject komen gemiddeld 1 dag per week naar Zaveldal.

Naar aanleiding van de coronacrisis, in het kader van de pedagogische reserve van de Vlaamse overheid, werd de NAFT3-partners gevraagd een aanbod te ontwikkelen voor kwetsbare kinderen en jongeren, gericht op moeilijk bereikbare gezinnen en studieondersteuning. Er werden 2 modules opgestart: de 'stoepbezoeken', een aanbod voor moeilijk bereikbare

² <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/dataloop-aan-de-slag-met-cijfers-over-onderwijs>

³ Naadloos flexibel traject

jongeren/gezinnen door Groep INTRO, en het 'studielab', een studieondersteuningsaanbod door Groep INTRO en Abrusco. Om dit moment wordt nagegaan op welke wijze dit aanbod een duurzaam karakter zou kunnen krijgen.

Vanuit het buitengewoon onderwijs is er een significante vraag naar aanbod aangepast aan de noden van hun leerlingen. Er is een algemene nood om vanuit de BuSO-scholen samen na te denken over het ontwikkelen van een passend aanbod.

Sinds februari 2021 loopt, in samenwerking met BuSO-scholen Kasterlinden en Zaveldal, een onderzoek door UGent en Orthopedagogisch Centrum Nieuwe Vaart Gent, naar een Brusselbreed schoolaanvullend en schoolvervangend aanbod voor leerlingen met specifieke zorgnoden. Bovenstaande zal de basis vormen van verdere beleidskeuzes. We verzetten steeds de bakens. Dit gebeurt per schooljaar.

De VGC stemt regelmatig af met de coördinator van KANS, die als coördinator van Samen tegen Schooluitval voor Brussel betrokken is bij het overleg op Vlaams niveau. Daarnaast neemt de Administratie ook deel aan overleg op Vlaams niveau rond het flankerend onderwijsbeleid.

Zoals reeds vermeld in mijn inleiding, is de VGC in permanent overleg met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het kader van schooluitval en schoolverzuim. De VGC wordt nauw betrokken bij de verschillende oproepen die door de schooldienst van *perspective.brussels* in dat kader worden gelanceerd.

We hebben de voorbije decennia resoluut gekozen om een globale en gestructureerde aanpak uit te bouwen m.b.t. de strijd tegen schooluitval. Dat is ook gebleken uit de hoorzitting. Het beleidsdomein Onderwijs en Vorming trekt daarvoor jaarlijks ongeveer 700.000 euro uit.

Daarnaast zijn er eveneens partners zoals PEP! vzw, die een werking uitbouwen om jongeren uit kansengroepen te versterken en te empoweren. Met rolmodel-coaching wil PEP! vzw jongeren ondersteunen, motiveren en inspireren doorheen de schoolloopbaan door hen in contact te brengen met rolmodellen die hen perspectief bieden.

Ook Tracé Brussel heeft de opdracht gekregen om schoolverlaters te begeleiden. Daarom informeert ze scholieren over de overstap naar de arbeidsmarkt, begeleidt ze hen naar een studentenjob, zet ze in op initiatieven die leren en werken combineren en informeert, oriënteert en begeleidt ze Brusselaars naar het Nederlandstalig opleidings- en onderwijsaanbod via de Leerwinkel.

We blijven met de VGC de vinger aan de pols houden, door de situatie nauw te monitoren en antwoorden te bieden op de nieuwe noden.

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): Het was een zeer volledig antwoord. De hoorzitting heeft ook het een en ander verduidelijkt. Ik ben er net zoals het collegelid van overtuigd dat de partners zeer waardevol werk doen, maar het zal alle hens aan dek zijn in deze tijden om ervoor te zorgen dat de kloof niet nog groter wordt en dat er niet nog meer schoolverlaters zullen zijn. Het is een thema dat wordt opgevolgd.

Vraag om uitleg van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende het plan ‘Digisprong’ – toepassing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en hoe digitalisering leerachterstand kan verminderen

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): Recent heeft de Vlaamse Regering beslist om massaal te investeren in digitaal onderwijs in het kader van de Digisprong. Voor leerlingen van de 1ste kleuterklas tot en met het 4de leerjaar in het basisonderwijs krijgen scholen 25 euro per leerling, voor het 5de en 6de leerjaar lager onderwijs wordt 290 euro per leerling uitgetrokken en vanaf het secundair onderwijs wordt 510 euro per leerling voorzien.

Voor ICT-infrastructuur wordt 42 euro per leerling voorzien wat neerkomt op een totaal van ruim 50 miljoen euro. Dit is niet niks, maar ik denk dat het ook nodig is om de huidige achterstand inzake digitaal onderwijs binnen Europa om te buigen in een voorsprong.

Net zoals in andere grote steden is het in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest net iets moeilijker.

Hebt u zicht welk budget van Digisprong is voorbehouden voor de Nederlandstalige scholen in Brussel? Is er een voorafname voor Brussel in het budget van de Digisprong? Heeft het College hierover overleg gehad met de bevoegde Vlaamse minister? In hoeverre zijn de Vlaamse middelen geormerkt voor IT-investeringen of wordt dit toegevoegd aan de werkingsmiddelen van de school?

Heeft het College beslist om een aanvullend budget te voorzien naast een budget dat uit Vlaanderen komt?

Gebeurt de toewijzing van de middelen op basis van de specifieke digitale noden per Nederlandstalige school in Brussel? Of is er een gelijke verdeelsleutel?

Kunt u meegeven in hoeverre dit plan ook een omkadering voorziet aan de leerlingen en de leerkrachten? Het is niet alleen voldoende om alleen maar middelen te geven. Het is een hele uitdaging om leerlingen digitale vaardigheden bij te brengen.

Bent u in overleg met onderwijsactoren rond leerachterstand over hoe deze digitale *tools* kunnen helpen om de betrokken jongeren te ondersteunen met hun leerachterstand?

Welk overleg en samenwerking vinden er plaats met de Brusselse minister van Digitalisering omtrent de digitalisering van de scholen/digitale *skills* van leerlingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest?

Collegelid Sven Gatz: Door de coronacrisis moesten scholen en beleidsmakers een kwaliteitsvolle digitalisering in het onderwijs doorvoeren. Gelukkig had de VGC al een 1ste laag gelegd in 2019 en 2020 in het kader van het digitale transformatiebeleid. Hiervoor werd 2,5 miljoen euro vanuit de VGC ingezet en hiervoor werd de ondersteuning en begeleiding door het OCB aangewend. Bijkomende inspanningen moeten een bepaalde achterstand inzake digitaal onderwijs ombuigen in een voorsprong.

De Vlaamse overheid wil via haar relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’ een grote digitale sprong voorwaarts realiseren voor alle scholen, leerlingen en leerkrachten. Dit plan kreeg de naam ‘Digisprong’. De Vlaamse overheid maakt hiervoor een budget vrij van in totaal 375 miljoen euro, waarvan 342 miljoen naar de scholen gaat.

Het Digisprongplan concentreert zich rond 4 cruciale en samenhangende speerpunten:

- een toekomstgericht en veilige ICT-infrastructuur voor alle scholen van het leerplicht-onderwijs;
- een sterk ondersteunend en doeltreffend ICT-schoolbeleid uitbouwen;
- ICT-competente leerkrachten en lerarenopleiders en aangepaste leermiddelen hebben;
- een kennis- en adviescentrum 'Digisprong' komt er ten dienste van het onderwijsveld.

Basisscholen krijgen voor alle klassen vanaf het 1ste kleuterklasje tot en met het 4de leerjaar 25 euro per leerling in de betrokken jaren. Voor het 5de en het 6de leerjaar is er 290 euro per leerling voorzien en voor het secundair onderwijs is er 510 euro per leerling voorzien. Voor de versterking van de ICT-infrastructuur (connectiviteit, wifi, software, security) zal elke school een bijkomend bedrag krijgen van 42 euro per betrokken leerling.

Alle middelen van Digisprong zijn geoormerkt en kunnen enkel voor de doelstelling waarvoor ze worden toegekend, worden ingezet en dit ten laatste in het schooljaar 2022-2023.

De voornoemde bedragen zijn ook van toepassing voor de Nederlandstalige scholen in Brussel. Het is geen voorafname, maar een lineaire verdeling over alle scholen van de Vlaamse Gemeenschap. De Brusselse scholen ontvangen deze middelen rechtstreeks, rekening houdend met de berekeningen die de Vlaamse overheid heeft vooropgesteld.

Gelet op de forse investeringen van de Vlaamse overheid over de komende 2 schooljaren, en om overlapping te vermijden, zal de VGC in deze fase de verdere uitrol van Digisprong afwachten en pas in een latere fase een aanvullend aanbod ontwikkelen voor het basis- en secundair onderwijs.

Het OCB voorziet wel op inhoudelijk vlak een ondersteuning rond ICT op school. De focus zal hierbij liggen op het versterken van het digitaal leren in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel. Op korte termijn wordt er gewerkt aan:

- interne professionalisering van de onderwijsondersteuners, o.a. in samenwerking met D-teach;
- opstarten van een kerngroep met ICT-coördinatoren ter voorbereiding van een lerend netwerk/platform "ICT in de Brusselse scholen";
- ontwikkelen en aanbieden van een vorming "digitaal leren" voor leerkrachten in samenwerking met D-teach;
- ontwikkelen en aanbieden van vorming "STEM-education" voor leerkrachten.

Vanuit de ervaringen van het schooljaar 2021-2022 wordt een langetermijnaanpak uitgewerkt. Dit wil zeggen bijsturen en verder uitrollen van ondersteunings- en vormingsaanbod en het opstarten van een lerend netwerk/platform "ICT in de Brusselse scholen".

Voor wat de investering in ICT-materiaal betreft, maak ik evenwel de kanttekening dat in 2019 de Nederlandstalige basisscholen in Brussel beroep konden doen op VGC-steun bij de aankoop van ICT-materialen: digitale borden, laptops en/of tablets. Ook bijhorende randapparatuur zoals materialen voor de versterking van een Wifi-netwerk kwamen in aanmerking. Tijdens de 1ste lockdown waren er de extra laptops in samenwerking met Digital For Youth.

Voor de voorbereiding van Digisprong werd gebruikgemaakt van onderzoeken zoals onder meer de ICT-monitor (Mictivo4), het TALIS onderzoek⁵ en PIAAC⁶. In de steekproeven van die grootschalige onderzoeken worden de Nederlandstalige scholen in Brussel doorgaans mee opgenomen.

Via de onderwijsondersteuners van het OCB kreeg de VGC een beter zicht op de noden die scholen hebben. Deze noden liggen enerzijds bij materialen en infrastructuur, anderzijds ook bij technische, pedagogische en didactische ondersteuning. Deze noden stemmen aldus volledig overeen met wat de Vlaamse overheid van plan is.

Leerkrachten en scholen zullen ondersteund worden bij de Digisprong. Dit zal men realiseren via laagdrempelige professionaliseringsmogelijkheden voor alle leerkrachten en het voorzien van intensieve 'ICT-bootcamps'. Er zal ook aandacht gegeven worden aan software (oefeningen, cursussen, online...) en het verder uitbouwen van de educatieve portaalsite KlasCement, de verdere ontwikkeling van het Archief voor Onderwijs en de ontwikkeling van digitale leermiddelen voor praktijkvakken zal worden versterkt. Er wordt tevens een kwaliteitskader 'digitaal onderwijs' uitgebouwd.

Het OCB probeert een verdieping te maken tussen alle elementen die van belang zijn en probeert een heel brede en open ondersteuning te geven.

Vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt er uitvoering gegeven aan het plan 'GO4Brussels 2030'. Met dit plan wil het de weg vrijmaken voor de digitale uitrusting van kwetsbare leerlingen in de Nederlandstalige en Franstalige scholen. In 2020 werd voor dit plan een budget vrijgemaakt van 3.267.000 euro. Van dit budget werd er vorig jaar reeds 363.000 euro vastgelegd voor de aanschaf van Chromebooks, laptops en/of tablets. De resterende middelen worden dit schooljaar nog ingezet. De onderhandeling en uitrol van de projecten in het NOB gebeuren in overleg met de VGC.

Er staat veel te gebeuren en op het gepaste moment zal vanuit de ondersteuning van het OCB worden bekeken of er bijsturing nodig is.

Voorzitter: mevrouw Khadija Zamouri

Vraag om uitleg van de heer Gilles Verstraeten aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de taskforce leerachterstand

De heer Gilles Verstraeten (N-VA): Wij hebben er als partij altijd voor gepleit om de scholen zo lang en breed mogelijk open te houden, omdat de socio-economische en pedagogische kost van een schoolsluiting - ook al is het maar een week - zeer groot is. Onderwijseconomen van de OESO hebben berekend dat 3 maanden schoolsluiting per leerling tot een inkomensverlies van 3 % leidt gedurende de rest van zijn of haar leven. In de jaren '90 is hiernaar ook al eens

⁴ Monitor voor ICT-integratie in het Vlaams Onderwijs

⁵ Teaching and Learning International Survey (TALIS) is een internationaal vergelijkend onderzoek over leraren en hun schoolleiders op initiatief van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO).

⁶ PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) is een grootschalig, internationaal onderzoek dat de sleutelvaardigheden (geletterdheid, gecijferdheid en adaptief probleemoplossen) van volwassenen bestudeert.

verwezen en er bestaat bewijs voor.

Uit onderzoek van professor Kristof De Witte van de KU Leuven blijkt dat de leerlingen van het 6de leerjaar door de 1ste lockdown gemiddeld een leerachterstand van 6 maanden hebben opgelopen. Als we de scholen ook tijdens de 2de golf, tussen oktober 2020 en april 2021, hadden gesloten waren de gevolgen, volgens mij, niet te overzien geweest.

In Brussel is de leerachterstand volgens professor De Witte ongetwijfeld nog groter door de combinatie van een anderstalige omgeving en meer kansarmoede. De leerachterstand is vandaag enorm groot, zeker op vlak van taal, en vooral bij de meest kwetsbare kinderen. De kloof tussen sterke en zwakke leerlingen is het voorbije jaar alleen maar groter geworden. Om de leerachterstand in Brussel aan te pakken, helpt het Onderwijscentrum Brussel (OCB) de scholen om een analyse te maken over de leervertraging en om vervolgens adequate maatregelen te nemen.

Om de leerachterstand na de paasvakantie aan te pakken, is op initiatief van Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts een nieuwe taskforce opgericht met onder meer wetenschappers, de Scholierenkoepel en de onderwijsinspectie. De scholen zouden in de week na de paasvakantie al aan de slag gegaan zijn met de 1ste aanbevelingen.

Studenten van 13 lerarenopleidingen in Vlaanderen worden ingezet in scholen om de leerachterstand na de paasvakantie weg te werken. Dat gebeurt via het project Eerste Hulp Bij Grote Onderwijskansen van de Koning Boudewijnstichting, de Vlaamse lerarenopleidingen en met steun van Vlaams minister van Onderwijs Ben Weyts. De studenten zullen de leraren bijstaan via *teamteaching*, waarbij 2 leerkrachten samen in de klas de taken verdelen. Uit onderzoek van de Koning Boudewijnstichting blijkt dat samenwerkend leren in groepen positieve effecten heeft op bv. de taalontwikkeling van leerlingen, zeker van risicoleerlingen. Het project is niet nieuw. Eerder namen duizenden studenten eraan deel in de vorm van een stage in meer dan 1.770 basisscholen. Ruim 2.600 studenten ondersteunden de basisschoolleerkrachten op afstand, bv. via de ontwikkeling van digitaal lesmateriaal, meer dan 350 studenten focusten op de hulp aan kwetsbare leerlingen via warme gesprekken, huiswerkbegeleiding en een buddy-model en 1.675 studenten deden aan *teamteaching*.

Ook moeten we deze zomer opnieuw volop inzetten op Zomerscholen, opdat de leerachterstand bij het begin van volgend schooljaar zo klein mogelijk is.

Bestaan er al cijfers over de grootte van de leerachterstand bij de Brusselse leerlingen? Is dit reeds onderzocht of zijn er studies of analyses lopende?

Kunt u meer vertellen over hoe het OCB de scholen helpt om de leerachterstand bij leerlingen te verkleinen?

Hebt u reeds samengezeten met Vlaams minister Ben Weyts over deze problematiek en de opgerichte taskforce? Zo ja, hebt u bij de minister gewezen op de specifieke context van Brussel? Zijn er specifieke aanbevelingen voor stedelijke contexten als Brussel? Zo niet, bent u van plan hierop door te werken met Vlaams minister Ben Weyts?

Hoeveel studenten van de lerarenopleidingen worden ingezet in Nederlandstalige Brusselse scholen in het kader van het project Eerste Hulp Bij Grote Onderwijskansen? In welke scholen? Kunt u een overzicht geven?

Hoeveel Zomerscholen zullen dit jaar georganiseerd worden in Brussel? Wat is hierrond reeds beslist?

Collegelid Sven Gatz: Het enige onderzoek waarop we ons tot nu kunnen baseren, is dat van professor onderwijseconomie Kristof De Witte (KU Leuven). Dit onderzoek werd eerder uitvoerig besproken in een vraag over leerachterstand tijdens de plenaire vergadering van 30 oktober 2020 en 26 maart 2021.

Dit onderzoek geeft slechts een zeer beperkte indicatie over de leerachterstand. Er zijn helaas nog geen andere onderzoeken door de Vlaamse overheid, of door de VGC uitgevoerd en het is ook zo dat een onderzoek meestal tijd nodig heeft en pas 1 of 2 jaren na de meting een definitief of betrouwbaar resultaat geeft. We gaan ervan uit dat er een leerachterstand is en dat die aanzienlijk is.

De basiswerking van het OCB draagt in al zijn aspecten bij tot het creëren van maximale leeransen voor alle leerlingen en dus ook voor leerlingen met leervertraging. Omgaan met diversiteit en differentiatie zijn steeds kerninhouden geweest van het OCB en blijven dat. Er wordt in deze echter extra ingezet op een doorgedreven begeleiding van de leerkrachten, op extra aandacht voor de ouders, op werken in kleine groepen met de leerlingen.

In de vraaggestuurde ondersteuning voor volgend schooljaar - die op dit moment wordt voorbereid - wordt samen met de scholen bekeken op welke manier de school met ondersteuning van het OCB hieraan kan werken. Het OCB blijft hierbij ook de mogelijkheid van onderwijskundige hulp aanbieden. Dit betekent dat de OCB-ondersteuner op school wordt ingezet om samen met het schoolteam aan de slag te gaan rond achterstanden bij leerlingen. Op die manier kan er bv. met kleinere groepen gewerkt worden, krijgt de leerkracht extra ondersteuning en wordt de leertijd gemaximaliseerd. Dit is toch een van de elementen die de leerachterstand kan ombuigen.

We hebben regelmatig met de bevoegde Vlaamse minister gesprekken, maar omtrent deze problematiek hebben we voorlopig nog niet samengezeten. We volgen natuurlijk de initiatieven van de Vlaamse overheid van dichtbij op.

‘Eerste Hulp Bij grote Onderwijskansen’ is een initiatief van de Koning Boudewijnstichting en het Vlaams Departement Onderwijs en Vorming. Het doel is om toekomstige leerkrachten in te schakelen in basisscholen om naar aanleiding van de coronacrisis extra in te zetten op gedifferentieerd onderwijs en de gelijke onderwijskansen te versterken. Dit gebeurt op 3 manieren, vertaald in 3 pijlers:

Pijler 1: ondersteuning bij de vormgeving van digitaal onderwijs. Studenten ontwikkelen lesmaterialen, lesactiviteiten of spelimpulsen;

Pijler 2: digitale en/of fysieke buddy-ondersteuning van risicoleerlingen. Studenten kunnen ingezet worden voor de individuele ondersteuning van risicoleerlingen;

Pijler 3: *teamteaching* in de klas. De basisschoolleraar en student vormen samen een team om onderwijs op maat te realiseren.

In totaal hebben 433 studenten uit de Lerarenopleiding aan het project deelgenomen. Hiervan waren er 213 studenten afkomstig van Odisee Brussel en 210 studenten van de Erasmushogeschool Brussel. De Koning Boudewijnstichting heeft echter geen gegevens over de scholen waar deze studenten stage liepen. Desgevallend kunnen we dit later aan de commissieleden bezorgen.

Ik wil nog meegeven dat studenten uit de Brusselse lerarenopleiding niet per se stage lopen in het Brusselse onderwijs. Ook omgekeerd: studenten uit de lerarenopleidingen buiten Brussel kunnen stage lopen in Brusselse scholen.

De oproep voor de Zomerscholen 2021 werd door Vlaamse ministers Ben Weyts en Bart Somers pas deze week verspreid. Wij weten aldus niet hoeveel scholen daarop zullen intekenen. De vorige jaren was er een grote betrokkenheid vanuit de Nederlandstalige scholen in Brussel.

De VGC organiseert zoals ieder jaar een kwaliteitsvolle speelpleinwerking met aandacht voor taalstimulering en een Talen-t-boost lente/zomerschool voor anderstalige nieuwkomers waaraan er dit jaar - net zoals vorig jaar - 108 kinderen kunnen deelnemen.

De heer Gilles Verstraeten (N-VA): Ik begrijp dat het voor de Zomerscholen nog wat te vroeg is. Ik kan alleen vragen dat de VGC een aanmoedigende rol op dit vlak opneemt, wat ze ongetwijfeld ook wel zal doen.

Collegelid Sven Gatz zegt dat er momenteel nog geen echt kwalitatief onderzoek is gevoerd naar de leerachterstand, enkel wat indicaties op basis van het onderzoek van professor Kristof De Witte van de KU Leuven. Ik stel me de vraag of we daar dan al niet mee moeten aanvangen. Moeten we bv. niet vanuit de VGC kijken om dergelijk onderzoek nu al aan te vatten zodat we zo snel mogelijk kunnen bijsturen of bijkomende maatregelen kunnen nemen om die leerachterstand in te perken? Ik twijfel er niet aan dat momenteel iedereen heel hard zijn best doet, maar toch denk ik dat we niet te lang moeten wachten met dergelijk onderzoek. Is het collegelid het met me eens? Maakt hij al plannen om dergelijk onderzoek te lanceren of dit aan de Vlaamse Regering te vragen? Een Vlaanderenbreed onderzoek zal volgens mij de Brusselse situatie niet correct weergeven.

Collegelid Sven Gatz: Ik wil toch nog even benadrukken dat met betrekking tot de onmiddellijke respons er 2 golven zijn geweest vanuit de VGC. Enerzijds het laten meewerken van de onderwijsondersteuners van het OCB in de klassen in de moeilijkste periode. Dit heeft zeker toch al enig effect gehad.

De 2de golf is eigenlijk, samen met de onderwijsondersteuners en de schoolteams, het in kaart brengen van hoe groot de leerachterstand is. Dit kan niet altijd statisch gekwantificeerd worden. Dit heeft natuurlijk ook te maken met individuele kwaliteiten en situaties van leerlingen. Ik denk dat we op het micro- of mesoniveau goed moeten inspelen.

Ik ben op dit moment niet van plan om zelf hierover een onderzoek op te starten. Ik meen dat het zinvoller is dat dit op een hoger niveau wordt gedaan. Voorlopig is er geen bewijs dat er een verschil is tussen het Brussels Nederlandstalig onderwijs en het onderwijs in andere vergelijkbare steden. Ik begrijp de intellectuele nieuwsgierigheid van de heer Gilles Verstraeten, maar ik denk dat als men de bevindingen van professor Kristof De Witte verder zou willen toetsen aan een breder kader dat dit dan beter door de Vlaamse overheid gevraagd moet worden. De VGC wil hier gerust aan meewerken. De VGC zal nu alles inzetten op wat het OCB kan en moet doen.

De heer Gilles Verstraeten (N-VA): De Brusselse situatie is redelijk uniek omdat het Nederlands een minderheidstaal en niet per se een omgevingstaal is. Ik ben het met u eens dat de Brusselse situatie wel vergelijkbaar is met andere grootsteden in Vlaanderen. Het zou wel interessant zijn om een vergelijking te maken. Ik zal dit idee overmaken aan mijn collega's in

het Vlaams Parlement.

We moeten niet te lang wachten met het zo goed mogelijk in kaart brengen van de impact van de coronacrisis. Er moet dan ook een vervolgonderzoek worden gedaan om te zien of de maatregelen die er zijn, geholpen hebben en of er nog lessen kunnen uit worden geput zodat de leerachterstand wordt beperkt.

Voorzitter: de heer Gilles Verstraeten

2. Vragen (R.v.O., art. 58)

Vraag van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, en mevrouw Elke Van den Brandt, collegevoorzitter bevoegd voor Begroting, Welzijn, Gezondheid, Gezin en Stedelijk beleid betreffende de evaluatie van het VALUE-project

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): In 2017 werden binnen de VGC middelen vrijgemaakt voor “Educare: Transitie van kinderen van 0 tot 6 jaar”. In de nasleep hiervan kende het College middelen toe aan Erasmushogeschool Brussel voor het VALUE-project.

Ondertussen zijn we 3-4 jaar verder en wordt het tijd om eens te kijken wat de conclusies zijn van dit project. Welke conclusies werden er getrokken uit de werking in basisschool De Kameleon in het kader van dit project?

Welke kennisdeling bestond er tussen Erasmushogeschool Brussel, VBJK en OCB én welke innovaties werden ontwikkeld met het OCB?

Hoe verliep de afstemming, samenwerking en uitwisseling via VALUE in het kader van de Educare-werking tussen de VGC-entiteiten OCB en Gezin?

Kan u toelichten wat de “internationale training toolbox” is en hoe deze vertaald werd naar de Brusselse context en noden?

Wanneer is de vooropgestelde VALUE-publicatie met inspirerende modellen, goede praktijken en aanbevelingen raadpleegbaar? Ik denk dat dit een breder publiek zeker zal interesseren.

Wat zijn de samenvattende conclusies over de volledige projectperiode van VALUE?

Welk vervolg heeft het huidige College beslist rond deze thematiek? Hoe zal het College met de aanbevelingen aan de slag gaan om conform de ambitie in de VGC-visietekst Educare een herkenbare doorgaande lijn voor jonge kinderen in de Nederlandstalige voorzieningen in Brussel te realiseren?

Collegelid Sven Gatz: Met het Europese VALUE-project wilden de projectdragers, namelijk, de Erasmushogeschool Brussel (EhB), Karel de Grote Hogeschool, VBJK en andere internationale partners uit Slovenië, Portugal en Denemarken, een antwoord bieden op de vraag hoe een schoolteam een zorgzame kleuterschool kan uitbouwen voor de jongste kleuters in een context van diversiteit. In België werden 2 pilotscholen gezocht: een in Antwerpen en een in

Brussel. In Brussel werd daarvoor samengewerkt met de entiteiten OCB en Gezin van de VGC. Het project liep van januari 2018 t.e.m. eind 2020.

Ik geef alvast de belangrijkste conclusies voor het VALUE-pilootproject in basisschool De Kameleon:

- doorheen het project werden de leerkrachten en kinderbegeleiders van De Kameleon zich beter bewust van hun eigen professionele identiteit;
- het project droeg ook bij aan een sterkere samenwerking in het kleuterteam, vanuit een groeiende Educare-visie;
- de school maakte plannen om kinderbegeleiders formeler te betrekken (bv. bij personeelsvergadering, overleg kleuterteam, vormingsmoment) en om hun taakomschrijving te wijzigen.

Daarnaast werden ook een aantal aandachtspunten aangehaald. Het traject bracht de visie van Educare binnen op de school en het schoolteam kon hier ook ten volle achterstaan. Bij de implementatie van dergelijke projecten moet er echter gezocht worden naar wat opportuun en haalbaar is binnen de lokale schoolcontext, met als belangrijke vraag: wat is de rol/verantwoordelijkheid van de ouder en wat is de rol/verantwoordelijkheid van de school op het vlak van zorgtaken. Het is aan de school om in interactie met haar ouders hierrond beleid te voeren en keuzes hierin te maken.

Er was een spanning voelbaar was tussen de eerder doelgerichte Vlaamse schoolcultuur en de reflectieve aard van de narratieve coaching, waarbij vertrokken wordt van de (levens)verhalen om het handelen vorm te geven. De methodiek van narratieve coaching is rijk en reflectief, maar vraagt veel tijd en is niet altijd concreet. De school miste terecht een meer actiegerichte aanpak, die leidt naar concrete en tastbare resultaten op de werkvloer.

Het OCB had in dit pilootproject voornamelijk een ondersteunende en adviserende rol. Zo participeerde ze aan een overkoepelende klankbordgroep van het project en was ze ook actief op lokaal schoolniveau via de onderwijsondersteuner.

Dankzij het project konden een aantal Educare-thema's aangekaart en uitgediept worden binnen de lokale schoolcontext en kon er nagedacht worden over begeleidingsstrategieën.

Tijdens het pilootproject was de adviesgroep van het VALUE-project het centrale orgaan voor de kennisdeling tussen EhB, VBJK, OCB en Entiteit Gezin. Tijdens deze overlegmomenten werd uitgewisseld over het project en werden knelpunten besproken. Daarnaast werd samen nagedacht over de verspreiding van de projectresultaten, zowel naar de praktijk als naar het beleid.

OCB en Gezin hebben uit dit project geleerd dat Educare-thema's belangrijk zijn, maar vooral dat er op maat van de school moet gewerkt worden. Het gaat dus niet zozeer om een "Educare-visie" implementeren, maar Educare-thema's bespreekbaar maken op school en een plaats geven in de concrete werking.

Verder is het ook belangrijk om te blijven nadenken over de rol en betrokkenheid van niet onderwijzend personeel (kinderbegeleiders) binnen een schoolteam. Deze begeleiders hebben een belangrijke rol ten aanzien van ouders en kinderen, maar worden – omwille van praktisch-organisatorische redenen – weinig betrokken in het schoolbeleid.

U vraagt daarnaast ook naar een stand van zaken van het project Educare op Campus Toverbos (partnerschap tussen GVBS Angelusinstituut, Kinderdagverblijf De Boomhut en initiatief voor- en naschoolse opvang). Het project is volop in uitwerking en wordt vanuit de VGC ondersteund door een onderwijsondersteuner van het OCB en een pedagogisch ondersteuner van Opgroeien in Brussel, ook vanuit de VGC. Het project is gestart in 2018-2019. Dat schooljaar heeft het team een gedragen Educare-visie voor de campus uitgeschreven. Het daaropvolgende schooljaar (2019-2020) werden thematische werkgroepen opgericht, samengesteld uit een mix van kleuterleerkrachten en kinderbegeleiders. Op basis van de input uit de verschillende werkgroepen werd een actieplan geschreven. Dit was een belangrijke stap in het traject om uitwisseling en samenwerking tussen beide teams tot stand te brengen.

Dit schooljaar (2020-2021) werd er verdergegaan op deze lijn van uitwisseling en afstemming. Volgend schooljaar (2021-2022) zal de focus liggen op de samenwerking en het pedagogisch partnerschap met ouders in beide contexten. Er zal ook gewerkt worden rond de pedagogische afstemming van de leerlijnen.

De ondersteuners die dit traject begeleiden worden ondersteund in de vorm van een ‘*train-the-trainer*’-programma, van InTRANS, een supervisiereeks voor Educare-trainers uit Vlaanderen en Brussel. InTRANS is een Erasmus+project dat gecoördineerd wordt door VBJK en UGent.

Binnen het vormingsaanbod organiseren het OCB en Opgroeien in Brussel vormingen voor een gemengd doelpubliek uit kinderopvang, onderwijs en buitenschoolse opvang: o.a. een cursus ‘Warme Transitie naar school en IBO’, ‘Overstap van voorschoolse naar school’ en labo’s rond Warme Transitie, zowel naar en binnen kinderopvang als naar school.

De ‘internationale training toolbox’ van VALUE heeft de vorm aangenomen van een ‘roadmap, die online raadpleegbaar is op de website van het VALUE-project. Deze VALUE roadmap⁷, waarin trouwens de samenvattende conclusies over dit internationaal project terug te vinden zijn, biedt inspiratie voor een betere samenwerking tussen leerkrachten en kinderbegeleiders in kleuterscholen. VALUE biedt hiertoe een kader en ideeën voor de ontwikkeling van een professionaliseringstraject (het ‘VALUE-traject’) waarin zowel kleuteronderwijzers, kinderbegeleiders als leidinggevendens betrokken zijn. Deze *tool* werd op basis van de opgedane ervaringen en kennis tijdens het VALUE-project in alle deelnemende landen opgesteld. De ervaringen in de Brusselse pilotschool werden dus ook meegenomen. Een verdere vertaling naar de Brusselse context is op dit moment nog niet gebeurd.

Het OCB en de Entiteit Gezin blijven in het kader van Educare samen verder inzetten op transitie. Het OCB neemt deze thematiek ook geïntegreerd op in haar werking rond kleuterparticipatie. Dit werd o.a. zichtbaar gemaakt in de vernieuwde website “Communiceren met Ouders”. Dit is geïntegreerd in de reguliere werking.

Educare en geïntegreerd werken zijn eveneens opgenomen in het pedagogisch ondersteuningsaanbod van Opgroeien in Brussel.

Inrichtende machten die een ‘Educare-traject’ willen opzetten, zullen hierin ondersteund worden door het OCB en de entiteit Gezin.

⁷ Informatiebundel VALUE Roadmap: <https://www.value-ecec.eu/wp-content/uploads/2021/01/ROADMAP-NL.pdf>

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): Dank u voor het uitgebreide antwoord. Ik heb begrepen dat de VGC ermee aan de slag blijft gaan, misschien wel niet in de vorm die oorspronkelijk bedoeld was. Dit is toch belangrijk.

De overstap van kinderdagverblijf of thuissituatie naar kleuterklas is een grote stap. Educare kan zeker helpen om deze overstap zo vlot mogelijk te laten verlopen.

Vraag van de heer Arnaud Verstraete aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende het fietsbeleid voor leerkrachten

De heer Arnaud Verstraete (Groen): Heel wat leerkrachten pendelen dagelijks naar school. De elektrische fiets in het bijzonder kan dat pendelen heel wat vlotter, aangenamer en gezonder maken. Het is dus belangrijk om het zo aantrekkelijk mogelijk te maken voor leerkrachten om met de fiets naar het werk te gaan.

Dat is goed voor Brussel op vlak van de totale mobiliteitsoplossing, maar ook om het aantrekkelijk maken van de job. Mobiliteit is toch een van de knelpunten waar het soms op fout loopt.

Om dat te stimuleren moeten de drempels zo laag mogelijk liggen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de gemeenten maken al volop werk van veiligere fietsinfrastructuur, een fietsvriendelijkere stad. De scholen kunnen ook een belangrijke meerwaarde toevoegen. Denk bv. aan overdekte fietsstallingen met mogelijkheid om elektrische fietsen op te laden. Vlaams minister Ben Weyts bevestigde recent in het Vlaams Parlement, op een vraag van mevrouw Elisabeth Meuleman, dat de Vlaamse overheid hiervoor helaas geen steunmaatregelen voorziet op dit moment.

Op welke manier moedigt de VGC leerkrachten in Brussel aan om met de elektrische fiets naar school te gaan?

Hoeveel % van de Brusselse leerkrachten maakt vandaag aanspraak op een fietspremie?

Op welke manier ondersteunt de VGC scholen in het creëren van veilige fietsinfrastructuur voor leerkrachten op scholen (bv elektrische oplaadpalen voor fietsers)? Wat is hiervoor het budget? Als er nog geen budget voor is, staat het collegelid er dan voor open om die mogelijkheid te bekijken bij de komende begrotingsoefening? Het kan een interessante manier zijn om - als onderdeel van een bredere aanpak - lesgeven in Brussel aantrekkelijker te maken.

Collegelid Sven Gatz: De Vlaamse overheid moedigt via een fietspremie het woon-werkverkeer aan voor al haar onderwijzend personeel met de al dan niet elektrische fiets. Zo worden fietskilometers vergoed aan 0,15 euro/kilometer. Een minimum van 1 fietskilometer per traject is de voorwaarde.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stimuleert ook via Brussel Mobiliteit leerkrachten en scholen met tal van initiatieven om meer te fietsen. Het gaat om extra materiële en financiële stimuli voor scholen (bv. gratis fietsbeugels), campagne 'Bike to Brussels', de campagne 'good move', de verbetering van de fietsinfrastructuur via de schoolcontracten...

De VGC stelt met het OCB, CLB N-Brussel en het Ondersteuningsmodel Kasterlinden heel wat personeelsleden tewerk die regelmatig dienstverplaatsingen maken naar verschillende scholen. Naast de Vlaamse fietsvergoeding voor het onderwijzend personeel voor het woon-werkverkeer, kunnen alle andere personeelsleden van de VGC ook een vergoeding aanvragen voor de dienstverplaatsingen die ze maken met de fiets. De VGC voorziet hiervoor 0,24 euro/kilometer. Het gaat hierbij om honderden personen.

Al het onderwijzend personeel dat een gedeelte of het volledig traject van het woon-werkverkeer aflegt met de fiets, kan een fietsvergoeding aanvragen. Voor het kalenderjaar 2019 hebben 1.738 (of 11,62%) van de 14.950 personeelsleden van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel een fietsvergoeding aangevraagd. Voor het kalenderjaar 2020 zijn de aanvragen nog niet verwerkt. We bezorgen de informatie zodra deze beschikbaar is.

Met subsidies voor scholenbouw (gebouwen en speelplaatsen) worden ook voorzieningen in het Brussels Nederlandstalig onderwijs gefinancierd voor fietsende leerlingen en leerkrachten. Fietsgerelateerde infrastructuur maakt immers integraal deel uit van deze projecten. De fietsinfrastructuur wordt niet apart geïnventariseerd en gebudgetteerd.

Alle campussen waar de onderwijsinstellingen van de VGC (Kasterlinden, Zaveldal en CLB N-Brussel) zelf onderwijsactiviteiten inrichten, zijn uitgerust met degelijke en veilige fietsparkings.

Alle budgetten worden ingezet daar waar de nood het hoogst is. Vanuit onze onderwijsbevoegdheid beschouwen we het tekort aan plaatsen in het Nederlandstalig onderwijs in Brussel nog steeds als onze absolute prioriteit. Nog steeds zijn er kinderen die zich aanmelden, maar geen inschrijving kunnen realiseren. We wensen dan ook alles op alles te zetten om extra onderwijscapaciteit te creëren, mits aandacht voor de fietscultuur.

Daarnaast zien wij ons in deze bijzondere tijden genoodzaakt om te investeren in het garanderen van kwalitatief onderwijs voor alle kinderen. Wij zullen aldus voorrang geven aan investeringen in afstandsonderwijs, het creëren van digitale leeromgevingen en het aanpakken van de leerachterstanden. De VGC wil zeker meer inzetten op de fietscultuur, maar de VGC probeert dit te doen samen met haar regulier beleid. We moeten de cijfers voor 2020 afwachten om het debat en beleid verder te zetten.

De heer Arnaud Verstraeten (Groen): 11 % is niet slecht in vergelijking met andere sectoren. Is 0,15 euro/kilometer niet laag als bedrag? Ik dacht dat het terugbetaalbare fiscale maximum rond 0,25 euro/kilometer lag. Dit wordt door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest uitbetaald. Is er nog marge om een aantrekkelijker vergoeding mogelijk te maken voor personeel dat deze inspanning doet? Dit is waarschijnlijk in handen van de Vlaamse Regering.

Ik onthoud dat scholen in principe wel de middelen hebben om voor fietsstallingen te zorgen. Het is een geruststellend antwoord dat er heel wat inspanningen worden gedaan en dat de resultaten eerder goed zijn. Ik ben zeer benieuwd naar de cijfers voor 2020.

Vraag van mevrouw Bianca Debaets aan de heer Sven Gatz, collegelid bevoegd voor Onderwijs en Scholenbouw, betreffende de organisatie en terbeschikkingstelling van studieruimtes voor studenten in Brussel

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): Iedereen kent de huidige situatie en veel jongeren hebben thuis niet de nodige ruimte om zich te kunnen concentreren. Vandaar dat het belangrijk is dat er voldoende ruimte voor hen ter beschikking wordt gesteld.

Met het oog op de komende examens heb ik enkele vragen. Brussel is de grootste studentenstad van het land, de 2 Gemeenschappen samengeteld. Welke financiële en logistieke steun, misschien ook op vlak van personeel, wordt er vanuit de VGC voorzien in het kader van het aanbieden van studieruimtes?

Hoeveel gebouwen van de VGC en van partnerorganisaties worden ter beschikking gesteld? En hoeveel studenten maken per locatie gebruik van de beschikbare ruimtes?

Welke rol voorziet u hieromtrent voor Brik? Welke samenwerking en welke afspraken werden hieromtrent vastgelegd tussen Brik en de VGC? Hoe evalueren zij het succes van het nieuwe platform *Study Spaces* (<https://studyspaces.brik.be/>)?

Hebt u hieromtrent reeds een omzendbrief opgemaakt richting de partners van de VGC met betrekking tot de inrichting van studieruimtes voor blokkende studenten, of meegewerkt aan een dergelijke initiatief vanuit de Vlaamse Gemeenschap? Zo ja, kan u de inhoud hiervan toelichten, alsook de respons van de betrokken partners?

Beschikt u over cijfers die kunnen duiden hoeveel studenten er de afgelopen academiejaren gebruik hebben gemaakt van deze studieruimtes? Kan u deze cijfers opsplitsen naargelang de onderwijsinstelling, het geslacht, de studierichting en de taalrol waartoe de studenten in kwestie behoren?

Kan u in het bijzonder toelichten hoe de aangeboden steun georganiseerd zal worden met het oog op de komende eindexamenperiode? Welke specifieke maatregelen worden daaromtrent ondernomen, rekening houdend met de coronamaatregelen?

Op welke manier pleegt u hieromtrent overleg met uw collega's uit de Gemeenschappen die bevoegd zijn voor Onderwijs en met het gewestelijk niveau?

Mevrouw Khadija Zamouri (Open Vld): In Sint-Jans-Molenbeek was er vorig jaar en het jaar ervoor een mooie samenwerking met Brik. Er waren Franstalige organisaties die samenwerkten met Brik en ruimtes open hebben gesteld. Zijn er meer van dergelijke initiatieven geweest?

Collegelid Sven Gatz: De VGC heeft een meerjarenovereenkomst afgesloten met Brik. Voor 2021 heeft Brik een subsidie ontvangen voor het realiseren van het jaaractieplan, met daarin onder andere het coördineren en het organiseren van de *Study Spaces*.

Daarbovenop heeft Brik extra middelen ontvangen voor de coronaveilige organisatie van de *Study Spaces* 2021 met reservatie en registratie van studenten, extra toezicht en beschermingsmaterialen voor de *Study Spaces*.

De VGC stelt elke blokperiode de exporuimte in het eigen administratiehuis ter beschikking van studenten. Er worden ook studeerruimtes voorzien bij het Onderwijscentrum Brussel en verschillende gemeenschapscentra en bibliotheken. De afgelopen jaren konden studenten ook terecht bij onder meer Muntpunt, JES, Aximax en Huis van de Mens. Brik gaat permanent ook op zoek naar andere locaties, zoals co-workingruimtes en *Maison de la Poste*. Daarnaast heeft Brik met de steun van de VGC dit academiejaar een pop-up *Study Space* geopend in het Marriotthotel, in het centrum van de stad. De pop-up is doorlopend open van januari tot juni 2021 en biedt plaats aan 60 tot 110 studenten. Waar nodig, ondersteunt de Administratie in het voorzien van materiaal, zoals tafels en stoelen, via de VGC-uitleendienst.

De hogeronderwijsinstellingen, waarmee Brik intensief samenwerkt, hebben voor hun eigen studenten ook rustige studeerruimtes. Die worden nu vooral gereserveerd voor de meest kwetsbare studenten.

Brik werkt sinds dit jaar met een online reservatiesysteem voor de *Study Spaces*. Studenten kunnen via de website van Brik een plaats reserveren in de *Study Space* van hun keuze. Ze krijgen een duidelijk overzicht van beschikbare plaatsen met bijhorende openingsuren. Op 30 april 2021 hadden al meer dan 1.000 studenten zich geregistreerd en er komen er elke dag bij. Hiervan waren er:

- 361 studenten afkomstig van de VUB,
- 216 studenten van de KUL campus Brussel,
- 104 studenten waren afkomstig van een Franstalige universiteit of hogeschool,
- 96 studenten van de Erasmushogeschool Brussel,
- 47 studenten uit een hogeronderwijsinstelling met een campus in het Vlaams Gewest,
- 45 studenten van Odisee,
- 11 studenten van KUL campus Sint-Lucas,
- 10 studenten van LUCA School of Arts,
- 10 leerlingen afkomstig van een middelbare school,
- 214 studenten die hun instelling niet aangaven.

Ik veronderstel dat u verwijst naar de omzendbrief van de Vlaamse ministers Benjamin Dalle, Ben Weyts en Bart Somers naar de lokale besturen met een opsomming van de richtlijnen voor de organisatie van stille studieplekken voor studenten. Zoals reeds eerder aangegeven werkt de VGC voor de organisatie van stille studieplekken samen met Brik. Zij zorgen ervoor dat de richtlijnen nauwgezet worden nageleefd.

Brik monitort de vraag naar studeerplekken en stelt vast dat de vraag naar kwaliteitsvolle studeerplekken jaarlijks stijgt. Elk jaar werd de capaciteit van het aantal plaatsen uitgebreid. In het academiejaar 2014-2015 bedroeg de capaciteit 1.090 plaatsen, verspreid over de lente-, zomer,- en wintereditie, tot 1.432 plaatsen gedurende de 3 edities in het vorige academiejaar. Tijdens de afgelopen wintereditie van het huidige academiejaar waren er 566 studeerplekken beschikbaar.

Brik heeft geen gegevens over geslacht, studierichting of taalrol. Voor een aantal grotere locaties is wel bijgehouden aan welke onderwijsinstelling de studenten verbonden zijn, maar dit geeft dus geen volledig beeld.

De komende *Study Spaces* zullen volgens de geldende veiligheidsmaatregelen georganiseerd worden (afstand, sanitaire maatregelen, enz...). Brik voorziet de komende blokperiode een grotere capaciteit dan gedurende dezelfde periode vorig jaar en is hiervoor nog in

onderhandeling.

Ik kan u meegeven dat Brik ook een meerjarenovereenkomst heeft met de Vlaamse overheid. Hierin zitten volgende strategische doelstellingen vervat:

- studenten huisvesten;
- studenten binden aan de stad en het samenleven bevorderen;
- overleg tussen de instellingen organiseren en stimuleren en gemeenschappelijke opportuniteiten zoeken;
- Brussel als studentenstad promoten.

Brik is ook betrokken bij de Cel Studentenleven van de gewestelijke dienst *perspective.brussels* en zetelt samen met een aantal studentenvoorzieningen van Nederlandstalige hogeronderwijsinstellingen in het expertisecomité van de Cel. Daar worden de noden en mogelijkheden voor studeerruimtes voor Brusselse studenten in het algemeen verder onderzocht. Brik ontvangt geen subsidies vanuit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor het organiseren van studeerplekken.

Naast de VGC/Brik-initiatieven zijn er immers ook andere organisaties die studeerplekken organiseren, zoals gemeentebesturen en ocmw's.

Ik heb momenteel geen informatie over de bijkomende vraag, maar ik zal het antwoord aan de commissieleden bezorgen.

Mevrouw Bianca Debaets (CD&V): De cijfers tonen hoe belangrijk het is en hoe succesvol het is. Het is positief dat ook privépartners hun deuren openstellen. Het is goed nieuws dat er ook een hotel meedoet aan het openstellen van *Study Spaces*. Zullen er nog gesprekken worden aangeknoopt met andere privépartners? Misschien zijn er nog hotels die hun ruimtes beschikbaar willen stellen, zeker nu er geen toeristen zijn.

Collegelid Sven Gatz: Brik is nog verder in contact met mogelijke partners voor bijkomende plaatsen. Ik heb hier niet meer informatie over, maar Brik heeft ons al vaker verrast met onconventionele plekken.

3. Regeling werkzaamheden

Met het oog op de werking van de Commissie in het volgende zittingsjaar wordt aan de commissieleden gevraagd voorstellen voor hoorzittingen en studiebezoeken aan de commissiesecretaris te bezorgen.

BIJLAGE

Aanvullende toelichting nagestuurd door collegelid Sven Gatz

De bijkomende vragen van de raadsleden m.b.t. de vraag over dekolonisatie: kan er een overzicht worden overgemaakt van het materiaal dat het OCB ter beschikking stelt waarmee scholen aan de slag kunnen en dat is afgestemd op de leefwereld van de kinderen?

In de Onderwijsbibliotheek van het Onderwijscentrum Brussel wordt een brede waaier aan lesmaterialen en achtergrondliteratuur verzameld. Deze materialen worden gratis ter beschikking gesteld van scholen en leerkrachten.

In het aankoopbeleid krijgen de thema's diversiteit, leefwereld van kinderen heel wat aandacht. Het gaat om honderden materialen waaronder: prentenboeken en leesboeken voor kinderen, lesmaterialen, methodes en achtergrondinformatie voor leerkrachten.

Het beschikbare materiaal kan geraadpleegd worden op de online databank via de link Onderwijsbibliotheek | www.onderwijscentrumbrussel.be. Via de zoektermen 'diversiteit', 'leefwereld' ... is het aanbod waar de raadsleden naar verwijzen, terug te vinden.

Rond het thema werd in samenwerking met het OCB ook de methode Eigenwijs! ontwikkeld. Eigenwijs! is een methode die leerkrachten helpt tieners op weg te zetten om op te groeien tot evenwichtige personen. De methode is gebaseerd op de positieve psychologie, die een aanpak levert om de kinderen op een positieve manier te leren omgaan met hun identiteit en de Brusselse samenleving waarin ze opgroeien. De doelgroep zijn de leerlingen van de derde graad basisonderwijs en eerste graad secundair onderwijs, omdat zij als pubers op de drempel staan van volwassen worden. Het is belangrijk om uitgerekend hen de nodige hulpmiddelen aan te reiken om grip te krijgen op hun eigen leven. Ze leren dat ze zelf hun leven richting kunnen geven door: zichzelf te leren kennen, hun talenten en kwaliteiten te ontdekken en te ontwikkelen, te leren omgaan met tegenslagen en veerkracht op te bouwen, te leren keuzes maken en inzicht te krijgen in de rol die anderen daarin spelen.

M.b.t. de vraag over studeerplekken: In Sint-Jans-Molenbeek was er een samenwerking met de gemeente, BRIK en enkele Franstalige organisaties om studeerplekken open te stellen. Wordt er ook in de toekomst een samenwerking gepland tussen BRIK en Franstalige organisaties of instellingen?

BRIK heeft een oproep gedaan naar alle gemeenten binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om Study Spaces in te richten op hun grondgebied. De gemeente Sint-Jans-Molenbeek is tot nu toe de enige die een concrete reactie heeft gegeven om samen met BRIK studeerplekken te voorzien. De gemeente Sint-Gillis heeft geantwoord dat ze een samenwerking wil bekijken naar de volgende edities toe. BRIK zal de overige gemeenten opnieuw contacteren om na te gaan wat de mogelijkheden zijn.